

Suuri viikko. Suuri torstai.

Aamupalveluksen evankeliumi

(Luuk. 22: 1 – 39)

"Siihen aikaan happamattoman leivän juhla, jota kutsutaan myös pääsiäiseksi, oli jo lähellä. Ylipapit ja lainopettajat miettivät miettimistään, millä keinoin saisivat Jeesuksen raivatuksi tieltä, sillä he pelkäsivät kansaa. Silloin meni Saatana Juudakseen, jota kutsuttiin Iskariotiksi: hän oli yksi kahdestatoista opetuslapsesta. Hän lähti ylipappien ja temppelivartioston päällikköjen luo ja keskusteli heidän kanssaan siitä, miten toimittaisi Jeesuksen heidän käsiinsä. He ilahtuivat ja tarjosivat hänelle rahaa. Juudas suostui tarjoukseen ja etsi nyt sopivaa tilaisuutta saattaakseen Jeesuksen heidän käsiinsä kaikessa hiljaisuudessa. Sitten tuli happamattoman leivän päivä, jona pääsiäislammas oli teurastettava. Jeesus lähetti Pietarin ja Johanneksen kaupunkiin ja sanoi heille: "Menkää valmistamaan meille pääsiäisateria." He kysyivät: minne tahdot meidän valmistavan sen?" Hän sanoi: "Kun tulette kaupunkiin, teitä vastaan tulee vesiruukkuja kantava mies. Seuratkaa häntä. Menkää siihen taloon, johon hän menee, ja sanokaa talon isännälle: "Opettaja kysyy sinulta, missä on huone, jossa hän voi syödä pääsiäisaterian opetuslastensa kanssa." Isäntä osoittaa teille yläkerrasta suuren huoneen, jossa on kaikki järjestettynä. Valmistakaa sinne ateria." He lähtivät matkaan, ja kaikki kävi niin kuin Jeesus oli heille sanonut. He valmistivat pääsiäisaterian. Kun hetki koitti, Jeesus kävi aterialle yhdessä apostolien kanssa. Hän sanoi heille: "Hartaasti olen halunnut syödä tämän pääsiäisaterian teidän kanssanne ennen kärsimystäni. Sillä minä sanon teille: enää en syö pääsiäisateriaa, ennen kuin se saa täyttymyksensä Jumalan valtakunnassa." Hän otti käsiinsä maljan, kiitti Jumalaa ja sanoi: "Ottakaa tämä ja jakakaa keskenänne. Minä sanon teille: tästedes en maista viiniköynnöksen antia, ennen kuin Jumalan valtakunta on tullut." Sitten hän otti leivän, siunasi, mursi ja antoi opetuslapsilleen sanoen: "Tämä on minun ruumiini, joka annetaan teidän puolestanne. Tehkää tämä minun muistokseni." Aterian jälkeen hän samalla tavoin otti maljan ja sanoi: "Tämä malja on uusi liitto minun veressäni, joka vuodatetaan teidän puolestanne. Mutta tälle samalle pöydälle ojentaa yhdessä minun kanssani kätensä myös minun kavaltajani. Ihmisen Poika lähtee täältä juuri niin kuin hänen on määrä lähteä, mutta voi sitä, josta tulee hänen kavaltajansa!" Opetuslapset alkoivat kysellä toisiltaan, kuka heistä se saattaisi olla. Opetuslasten kesken syntyi myös kiistaa siitä, ketä heistä olisi pidettävä suurimpana. Silloin Jeesus sanoi heille: "Kuninkaat hallitsevat herroina kansojaan, ja vallanpitäjät vaativat, että heitä kutsutaan hyvän tekijöiksi. Niin ei saa olla teidän keskuudessanne.

Joka teidän joukossanne on suurin, se olkoon kuin nuorin, ja joka on johtaja, olkoon kuin palvelija. Kumpi on suurempi, se, joka on aterialla, vai se, joka palvelee häntä? Eikö se, joka on aterialla? Mutta minä olen teidän keskellänne niin kuin se, joka palvelee. ”Koko ajan, kaikissa koettelemuksissani, te olette pysyneet minun kanssani. Niinpä minä annan teille kuninkaallisen vallan, niin kuin Isäni on minulle antanut. Te saatte minun valtakunnassani syödä ja juoda minun pöydässäni, ja te istutte valtaistuimilla ja hallitsette Israelin kahtatoista heimoa. ”Simon, Simon! Saatana on saanut luvan seuloa teitä niin kuin viljaa. Mutta minä olen rukoillut puolestasi, ettei uskosi sammuisi. Ja kun olet palannut takaisin, vahvista veljiäsi.” Pietari sanoi hänelle: ”Herra, sinun kanssasi minä olen valmis menemään vaikka vankilaan tai kuolemaankin.” Mutta Jeesus vastasi: ”Minä sanon sinulle, Pietari: ennen kuin kukko tänään laulaa, sinä olet kolmesti kieltänyt tuntevasi minut.” Jeesus sanoi opetuslapsille: ”Kun lähetin teidät matkaan ilman kukkaroa, laukua ja jalkineita, niin puuttuiko teiltä mitään?” ”Ei mitään”, he vastasivat. Silloin Jeesus sanoi: ”Nyt on toisin. Joilla on kukkaro, ottakoon sen mukaan, samoin laukun. Jolla ei ole rahaa, myyköön viitan päältään ja ostakoon miekan. Sillä tietäkää, että tämän kirjoituksen täytyy käydä minussa toteen: ”Hänet luettiin rikollisten joukkoon.” Kaikki, mitä minusta on lausuttu, saa nyt täyttymyksensä.” Opetuslapset sanoivat: ”Herra, tässä on kaksi miekkaa.” ”Riittää”, hän vastasi. Jeesus lähti kaupungista ja meni tapansa mukaan Öljymäelle. Opetuslapset seurasivat häntä.”

”Happamattoman leivän juhla, jota kutsutaan myös pääsiäiseksi” kertoo, että teksti on kirjoitettu pakanoille, ei juutalaisille. Juutalaiset eivät tarvinneet selitystä ”jota kutsutaan myös pääsiäiseksi”.

Nyt alkaa uusi jakso tekstissä. Pääsiäistä vietettiin sinä iltana, auringonlaskun jälkeen, jolloin alkoi Nisankuun viidestoista päivä. Pääsiäisaterian leipä oli happamatonta, tätä leipää syötiin seitsemän päivän ajan pääsiäisen jälkeen. Tässä on kyseessä alun perin kaksi eri juhlaa. Pääsiäisen (pesah: ohi kulkeminen) on juhla, joka liittyy Egyptin orjuudesta vapautumiseen. Silloin muisteltiin sitä viimeistä vitsausta, jolloin egyptiläisten perheiden esikoiset kuolivat, mutta israelilaisten esikoiset eivät kuolleet. Tämä juhla on voinut saada alkunsa vielä israelilaisten ollessa Egyptin orjuudessa, mutta viimeistään erämaavaelluksen aikana. Se oli luonteeltaan heimo- tai perhejuhla. Happamattoman leivän juhla on saanut alkunsa paimentolaisuuden jälkeen, sillä se liittyy ohrasadon korjuuseen. Alun perin nämä juhlat olivat erilliset, mutta ne yhdistyivät yhdeksi joskus 600 – 500 -luvun vaihteessa e.Kr. Pääsiäisestä muodostui pyhiinvaellusjuhla Jerusalemiin.

”Ylipapit ja lainopettajat miettivät” Jeesuksen raivaamista. Luukas ei mainitse tässä fariseuksia. Luukas on käytännössä myös eristänyt kansan ylipapeista. Ylipapit kielsivät Jeesuksen herruuden temppelissä ja näin aiheuttivat Hänen kuolemansa. He eivät voineet vangita Jeesusta temppelissä, sillä Hän oli tuossa vaiheessa hyvin suosittu. Siksi he miettivät sellaista toimintatapaa, mihin kansa ei voisi puuttua.

Simeonin ennustus, että ”monet israelilaiset kompastuvat” (Luuk. 2: 34) toteutuu jälleen. Jeesus oli torjuttu kotikaupungissaan, fariseukset kielsivät Hänet, sitten ylipapit, nyt Häneen kompastuu yksi Hänen opetuslapsistaan. Juudas kavaltaa Jeesuksen rahasta. Saatana oli koetellut viekoitella Jeesuksen jo erämaassa, nyt Jeesuksen viimeisen elinviikon aikana Saatana on hyvin aktiivinen Jerusalemissa ja vaikutti Juudas Iskariotiin. Näemme, kuinka yksi Jeesuksen opetuslapsista lankeaa. Juudaksen sydämessä oli paikka (rahanhimo), johon Saatana kykeni asettumaan. Muilla opetuslapsilla ei ollut Saatanalle paikkaa, mihin asettua. Heillä oli riittävästi uskoa ja he toimivat oikealla tavalla. Mutta kuten Jeesus erämaassa voitti kiusaukset, niin Hän on voittava Saatanan Jerusalemissakin (Luuk. 23: 44 – 45). Miten väärässä Saatana olikaan luullessaan päässeensä eroon Jumalan Pojasta! Juudaksen vehkeily täydentyy, kun Jeesus pidätetään (Luuk. 22: 47 – 53). Tässä oli ylipappien ja lainopettajien mahdollisuus toimia ilman pelkoa kansan toiminnasta.

Luukas ilmaisee päivän kirjoittamalla: ”Sitten tuli se happamattoman leivän päivä, jona pääsiäislammas oli teurastettava.” Matteus (Matt. 26: 17) ja Markus (14: 12) kertovat päivän toisella tavoin: ”Happamattoman leivän juhlan ensimmäisenä päivänä, jolloin oli tapana teurastaa pääsiäislammas.” Jeesus opetuslapsineen valmisti aterian päivää ennen juutalaista tapaa. Näin toteutui se, että Jeesus ristiinnaulittiin juuri silloin, kun temppelissä teurastettiin pääsiäislampaita.

”Pääsiäislammas oli teurastettava.” Suomennos antaa täysin oikean kuvan. Mutta alkuperäistekstissä, jota joidenkin muiden kielten käännökset seuraavat tarkasti, sanotaan asia toisella tavoin. Suomen kielen ongelma on, että sana pääsiäinen tulee sanoista ”päästä paastosta” eikä juutalaisesta sanasta pesah, joka merkitsee alun perin ohikulkemista (kuolema kulki juutalaisten esikoisten ohi). Jeesuksen aikana tuo sana voi tarkoittaa neljää eri asiaa: pääsiäistä tapahtumana Egyptin orjuudesta pääsemisenä, pääsiäistä juhlanä, pääsiäisateriaa ja teurastettavaa lammasta. Kristillisessä yhteydessä pääsiäisellä tarkoitamme Kristuksen kuolemaa ja ylösnousemista.

Jeesus antaa Pietarille ja Johannekselle ohjeen valmistaa pääsiäisateria. Hän ohjaa omaa tietään kohti ristiä, Hän hallitsee tilanteen. Pietari ja Johannes toimivat Jeesukselle kuuliaisena. Heidän vastakohtanaan on Juudas Iskariot. Opetuslapset löytäisivät paikan helposti, sillä veden kantaminen oli naisten työtä ja mies kantamassa vettä erottuisi helposti. Kirkkoisät puhuvat näiden kahden opetuslapsen ominaisuuksista. Pietari edustaa intoa, halua, ja Johannes hengellistä ymmärrystä. Kun me osallistumme ehtoolliseen, meillä tulisi olla nämä ominaisuudet.

Tässä näkyy Jeesuksen ja Hänen opetuslastensa ”omistamattomuus”. Heillä ei ollut varsinaista kokoontumispaikkaa Jerusalemissa. Jotkut selittävät, että Jeesus ei maininnut opetuslapsilleen tarkkaa aterian viettämipaikkaa sen takia, että Juudas Iskariot ei voisi kavaltaa Jeesusta ennen pääsiäisaterian nauttimista. Yläsali on voinut olla evankelista Johannes Markuksen kotitalo. Tästä talosta tuli Jerusalemin kristittyjen varhainen kokoontumispaikka.

”Sanokaa talon isännälle” on periaatteessa oikea suomennos, mutta se kätkee alleen sen monisanaisuuden, mitä Luukas käytti. 1700 -luvun suomennos: ”sen huoneen perheenisännälle” on lähempänä alkuperäistä ajatusta. Luukkaan ajatus toistaa sanan talo kaksi kertaa, suomennos voisi olla ”talon talonisäntä”. Tämä tuo mieleen alkukirkon (myös Luukkaan kokeman) tilanteen, jossa seurakunnat kokoontuivat jossakin yksityistalossa. Näissä kokoontumisissa nautittiin yhteinen ateria. Teksti ei paljasta, kuka ”talon isäntä” on.

Yläkerran suuri huone, vierashuone, on kreikaksi sama sana kuin majatalo. Vaikka suomennos on täysin oikea, niin se ei tuo mieleen sitä, että Marialle ja Joosefille ei ollut sijaa majatalossa Betlehemissä. Luukkaalla on voinut olla tavoitteena tässä yhteydessä muistuttaa kuulijaa (lukijaa) Jeesuksen syntymäpaikasta. Tällaiset huoneet olivat talon yläkerrassa ja niitä vuokrattiin pyhiinvaeltajille. Todennäköisesti yläkertaan vievät portaat olivat talon ulkopuolella.

Nykyihmisen ajatus Jeesuksen viimeisestä ateriasta tuo mieleen Jeesuksen aterian kahdentoista opetuslapsensa kanssa. Todellisuudessa aterialla on voinut olla laajempi joukko Jeesuksen opetuslapsia. Jeesuksen opetuslasten määrä on erilainen eri kohdissa Luukkaan evankeliumissa. Sen takia emme voi tarkasti rajata läsnä olleiden ihmisten lukumäärää.

Pietari ja Johannes havaitsevat tilanteen olevan juuri sellainen, kuin Jeesus oli heille edeltä kuvannut. Tämän pitäisi lisätä heidän luottamustaan Jeesukseen.

”Kun hetki koitti” tarkoittaa aterian alkamisajankohtaa, osoittaa auringon laskeneen, mutta myös sitä, että nyt käynnistyisi Jumalan pelastussuunnitelman viimeinen vaihe. Kaikki tästä eteenpäin suuntasi kohti Kristuksen kuolemaa ihmisten pelastamiseksi.

”Jeesus kävi aterialle” ymmärretään usein käsitteenä viimeinen ehtoollinen. Tällöin se voidaan ymmärtää muista asioista irrallaan olevana. Parempi olisi ymmärtää se sinä ateriana, joka on viimeinen niiden aterioiden joukossa, jotka Jeesus jakoi opetuslastensa ja tavallisten ihmisten kanssa. Nytkin Hän syö syntisten kanssa, jotka tarvitsevat syntien anteeksi antamista ja suojelua. Tällä aterialla ovat niin Hänet pettävä, sekä Hänet kolmesti kieltävä, kuin myös ne, jotka jättävät Hänet yksin. Opetuslapset myös ymmärtävät Hänen opetuksensa väärin.

”Jeesus kävi aterialle” sisältää mahdollisuuden väärinkäsitykseen ja myös ongelman. Vanhemmat suomennokset eivät myöskään kerro tekstin merkitystä. Suomennokset käyttävät sanontoja ”kävi”, ”asettui” ja ”istui”. Suomalainen ymmärtää tämän istumisena, mutta todellisuudessa kyse on lattialle asettautumisesta kyljelleen. Tämä asento ei kuitenkaan käy yhteen juutalaisen pääsiäisaterian kanssa, sillä se nautitaan seisoaltaan. Tätä ristiriitaa on yritetty selittää eri tavoin.

”Hartaasti olen halunnut syödä tämän pääsiäisaterian teidän kanssanne ennen kärsimystäni.” Tällä aterialla Jeesus ilmoittaa Uuden liiton salaisuuden seuraajilleen. Tämä tapahtuma aloittaa ihmiskunnan vapautuksen synnistä, joka tapahtuu ristin voimalla.

”Enää en syö pääsiäisateriaa, ennen kuin se saa täyttymyksensä Jumalan valtakunnassa.” Jeesus totesi, että kyseessä oli Hänen viimeinen (pääsiäis)ateriansa maan päällä. Mutta huomio on kiinnittynyt jo tulevaan, tämä ateria ”saa täyttymyksensä Jumalan valtakunnassa”. Samanaikaisesti on muistettava, että Jeesus ylösnousemuksensa jälkeen söi opetuslastensa kanssa (esim. Ap.t. 10: 41). Tässä yhteydessä Jeesuksen puhe Jumalan valtakunnasta voidaan ymmärtää Hänen ylösnousemisenaan. Jotkut sanovat, että tämä puhe liittyy Kirkon sakramentteihin ja Kristuksen ilmestymiseen meille näissä sakramenteissa.

Ensimmäisen vuosisadan juutalaisen pääsiäisaterian järjestys oli seuraavanlainen. Ensin oli alkuruoka, jonka aikana juotiin ensimmäinen viinimalja ja kaadettiin toinen. Tätä seurasi pääsiäisen muisteleminen, perheen pää kertoi paon Egyptistä (luonteeltaan tämän kertomuksen kertominen on uskonnollinen toimitus, myös koko ateria voidaan ajatella uskonnollisena toimituksena), jonka jälkeen juotiin toinen viinimalja. Tätä seurasi varsinainen ateria, jonka aloitti leivän murtaminen ja

jonka jälkeen siunattiin kolmas viinimalja. Tätä ateriaa vietettiin sen muistoksi, kun Jumala vapautti kansansa orjuudesta ja samalla katsotaan kohti lopullista vapautumista.

Luukkaan tekstin taustalla voi olla juutalaisen pääsiäisaterian kaava. Luukas ei ollut juutalainen, joten hänellä ei todennäköisesti ollut omakohtaista kokemusta juutalaisten noudattamasta pääsiäisateriasta. Todennäköisesti kuvatessaan ateriaa hän samalla kuvaa ensimmäisen vuosisadan kristittyjen ateriaa, jossa toimitettiin ehtoollisen sakramentti.

Kun tekstissämme mainitaan ensimmäinen malja, niin se tarkoittaa ensimmäistä tai toista viinimaljaa. Leivän murtaminen on se, joka oli varsinaisen aterian alussa. Tekstimme toinen malja on aterian kolmas malja, joka siunattiin varsinaisen aterian jälkeen. Luukkaan mainitsema ensimmäinen malja viittaa vielä Vanhaan liittoon, mutta toinen malja jo Uuteen liittoon.

Jeesus kiitti Jumalaa. Sana kiitos on eukaristia. Tätä sanaa käytetään niin liturgiasta kuin ehtoollisen sakramentista. Ensimmäisen vuosisadan lopulla Dikakhe käyttää sanaa eukaristia viitatessaan liturgiaan. Kirkko ymmärtää sanat ”Tämä on minun ruumiini” kirjaimellisesti. Ehtoollisaineina ovat leipä ja viini, mutta rukouksen sanoilla niistä tulee Kristuksen Ruumis ja Veri.

Jeesus ravitsee opetuslapsiaan kuolemaansa asti. Hänen jakeessa 17 ottama malja ja kehotus jakaa se, on vakuus opetuslapsille, että he jakavat sen myös taivasten valtakunnassa. Pääsiäisaterialla isäntä murtaessaan leivän jakoi omasta leivästään. Nyt Jeesus murtaessaan leivän toteaa sen olevan Hänen ruumiinsa. Sana ruumis on osittain harhaanjohtava. Se voi merkitä ruumista, mutta se merkitsee myös koko ihmisen elämää, olemusta, todellisuutta, todellista oliota. ”Tämä on minun ruumiini, joka annetaan teidän puolestanne” sisältää ajatuksen, että Jeesus antoi koko elämänsä meidän puolestamme, meidän pelastukseksimme.

”Tämä malja on uusi liitto minun veressäni” heijastaa Mooseksen kirjoja (2. Moos. 24: 3 – 8) ja profeetta Jeremiaa (Jer. 31: 31). Jeesuksen elämä on luonut uuden siteen Jumalan ja ihmisten välille. Hänen verensä vuotaa, jotta ihmiset pelastuisivat. Kuoleva Jeesus on tuonut Uudelle Israelille ehtoollisen pääsiäisaterian sijalle. Tällä aterialla koettiin vapautuminen tuhoavista voimista ja ennalta osallistuttiin Jumalan valtakunnan päättymättömään ateriaan. ”Joka vuodatetaan teidän puolestanne” ei tarkoita vain läsnäolevia Jeesuksen opetuslapsia, vaan koko ihmiskuntaa.

Vanhan liiton pääsiäisaterialla muisteltiin sitä, kuinka Jumala vapautti kansansa Egyptin orjuudesta jotta kansa voisi mennä luvattuun maahan. Sen yhteydessä muisteltiin, kuinka karitsan veri pelasti esikoislapset kuolemalta. Uuden liiton ateriaa vietetään syntien anteeksiantamiseksi ja jotta me säilyttäisimme puhtaat, Jumalaa kohtaan osoitetut ajatuksemme. Tämä edellyttää, ja samalla toteuttaa hyviä aikeitamme ja saamme maljasta osallistua Jumalan armoon.

Seuraavaksi kysytään, kuka pettää Jeesuksen. Luukas on sijoittanut pettäjän ilmoittamisen ehtoollisen jälkeen. Hän ei suoraan mainitse Juudasta. Tällä tavoin Luukas siirtää huomion Jeesuksen pettäjästä omaan ja meidän aikaamme asti. Ei vain Juudas petä Jeesusta, pettäjiä tulee myöhemmin. Onko ehtoolliseen osallistujien joukossa niitä, jotka kieltävät Jeesuksen?

”Tälle samalle pöydälle ojentaa yhdessä minun kanssani kätensä” on ajatus, joka nousee psalmeista (Ps. 41: 10). ”Niin kuin on määrä lähteä” osoittaa, että pelastussuunnitelmaa noudatetaan, kaikki tapahtaa ennalta suunnitellun mukaisesti, ei sattumanvaraisesti. Nyt opetuslapset kysyvät toisiltaan, kuka pettäjä voisi olla. Markuksen mukaan he kysyivät sitä Jeesukselta.

Teksti rinnastaa kaksi erilaista toimijaa. Jeesus toimii viimeiseen asti jotta Hänet pettävä Juudas vastaanottaisi Jumalan armon. Juudas osallistuu kaikkeen, mutta ei vastaanota Jumalan armoa vaan päinvastoin tulee pettämään Hänet, joka oli valmis armahtamaan hänet.

Opetuslasten keskuudessa syntyi keskustelu, kuka pettäjä oli. Tämä keskustelu johti siihen, että he rupesivat syyttämään toisiaan ja kehumään itseään. Kuka on opetuslapsista suurin? Tekstissä mainittu ”hyväntekijä” oli yksi tuon ajan hallitsijoiden ”arvonimistä”. Tässä Jeesus vertaa opetuslapsia valtaa himoitseviin pakanoihin. Sitten Hän asettaa esikuvaksi itsensä. Todellisuudessa suurimman tehtävänä on palvella muita. Jakeessa 26 on kreikkalainen sana suomennettu johtajaksi. Suomennos on oikea, mutta ortodoksit voisivat kääntää sen myös sanalla igumeni. Voi olla, että tällä sanalla on kuvattu nimenomaan uskonnollista johtajaa. Kun tähän liitetään esimerkki palvelemisesta aterialla, niin teksti on kehoitus uskonnollisille johtajille toimia yhteisön palvelijoina.

Edellä oleva ei ollut opetuslapsia kohtaan kovin kohteliasta. Seuraava teksti kuitenkin osoittaa, mitä seuraa palvelemisen ja Jeesuksen elämän jakamisesta. Heille luvataan osallisuus taivasten valtakunnasta ja myös auktoriteettiasema uudistetussa Israelissa. Teksti mainitsee syömisen ja juomisen Kristuksen pöydässä sekä istumisen valtaistuimella. Tämä osa puheesta tulee ymmärtää vertauskuvallisesti. Taivaassa me elämme kuin enkelit, mitään maallista ravintoa me emme tarvitse.

Lisäksi Pyhän Kolminaisuuden läsnäollessa me emme istu. Teksti antaa ihmisille heidän käsityksensä mukaisen kuvauksen Jumalan valtakunnasta, missä kaikki on hyvin ja mitään ei puutu. Todellinen kokemus tuosta valtakunnasta on tuleva myöhemmin.

Jeesus lupaa seuraajilleen kuninkaallisen vallan ja luvan hallita Israelin kahtatoista heimoa. Heidän valtansa ei ole sellaista kuin maallinen valta on. Heillä on hengellinen valta. He hallitsevat oman elämänsä esimerkin kautta. Tämä valta on annettu apostoleille ja heidän seuraajilleen (Kirkolle) Kristuksen ylösnousemuksen yhteydessä.

Jotta opetuslapset eivät ylpistyisi, Jeesus varoittaa heitä Saatanan toiminnasta. Jeesuksen puhe on osoitettu Pietarille. Keitä Saatanana on saanut luvan koetella (”seuloa kuin viljaa”)? Teksti on tässä yhteydessä monikossa. Se voi tarkoittaa läsnä olevia opetuslapsia (todennäköisempi vaihtoehto) tai sitten se viittaa Pietariin ja Juudakseen. Todennäköisesti Pietaria koetellaan enemmän kuin muita hänen vahvan uskonsa takia. Jeesuksen rukouksien takia Pietari on pelastuva (teksti on yksikkömuodossa). Tässä Jeesus ihmisenä (ei Jumalana) rukoilee Pietarin puolesta. Jumalana Hänellä ei olisi mitään tarvetta rukoilla Pietarin puolesta. Jeesus ennalta kertoo Pietarin luopuvan Hänestä, mutta palaavan takaisin (Joh. 21: 15 – 17). Silloin Pietarin tehtävä on ”vahvistaa veljiä”. Teksti osoittaa, että Jeesus voi puolustaa yhteisöään Saatanaa vastaan. Pietari todellakin vahvisti myöhemmin muita opetuslapsia ja toimintansa kautta paljon suurempaa ihmisjoukkoa.

Jeesus kertoo edeltä, että Pietari on kieltävä Hänet. Teksti muistuttaa meitä, että kuka tahansa, jopa luotettu henkilö, voi langeta Saatanan ansaan. ”Kun olet palannut takaisin” kertoo jo ennalta Pietarin katumuksesta. Pietari ei ylpeydessään ymmärtänyt Jeesuksen sanoja. Rakkaudestaan Jeesusta kohtaan Pietari antaa lupauksen, jota hän ei kykene toteuttamaan. Nyt Jeesus toteaa, että Pietari lähitulevaisuudessa tulee kieltämään Hänet kolme kertaa.

Seuraavaksi Luukas esittää, miten lähetystyöntekijöiden on toimittava vihamielisessä yhteiskunnassa. Ne rajoitteet, joita aikaisemmin annettiin varustautumisesta matkalle (Luuk. 9: 1 – 6; 10: 1 – 11) eivät nyt ole voimassa. Opetuslasten on nyt toimittava itsenäisesti ja varustauduttava toimintaansa varten.

Opetuslapset ottavat Jeesuksen puheen miekasta kirjaimellisesti. Kun muistamme, että Jeesus toteutti omassa elämässään opetuksensa rakkaudesta ja ei käyttänyt väkivaltaa, niin tässä yhteydessä Hän ei tarkoittanut esinettä nimeltä miekka. Hän myös kielsi käyttämästä miekkaa (Luuk. 22: 49 –

51). Hän on todennäköisesti tarkoittanut miekalla jonkinlaista kriisiä, kaikenlaisia vaaroja ja vihamiehiä. Tällaisiin asioihin opetuslasten tulisi varautua. Jae 36 voitaisiinkin ajatukseltaan suomentaa: ”Jolla ei ole rahaa, myyköön viitan päältänsä ja ostakoon ongelman.” Toinen, ehkä parempi selitys on, että Jeesus miekalla tarkoitti Jumalan sanaa (vrt. Ef. 6: 17; Hepr. 4: 12).

”Kirjoitusten täytyy käydä minussa toteen: ”Hänet luettiin rikollisten joukkoon.” Tämä jälleen osoittaa pelastussuunnitelman toteutumista. Opetuslasten kertoessa, että heillä oli kaksi miekkaa, Jeesus sanoo heille ironisesti: ”Riittää”. Ajatus on, että turhaa on puhua tästä aiheesta enempää, kun eivät ymmärrä.

Siirtyminen Öljymäelle kaupungin ulkopuolelle ole Jeesukselle tavallinen asia. Sinne Hän meni voidakseen rukoilla.

Liturgian epistola

(1. Kor. 11: 23 – 32)

”Veljet, olen saanut Herralta tiedoksi tämän, minkä olen myös opettanut teille: Herra Jeesus sinä yönä, jona hänet kavallettiin, otti leivän, kiitti Jumalaa, mursi leivän ja sanoi: ”Tämä on minun ruumiini, joka annetaan teidän puolestanne. Tehkää tämä minun muistokseni.” Samoin hän otti aterian jälkeen maljan ja sanoi: ”Tämä malja on uusi liitto minun veressäni. Niin usein kuin siitä juotte, tehkää se minun muistokseni.” Niin usein kuin te syötte tätä leipää ja juotte tästä maljasta, te siis julistatte Herran kuolemaa, siihen asti kun hän tulee. Niinpä se, joka arvottomalla tavalla syö tätä leipää ja juo Herran maljasta, tekee syntiä Herran ruumista ja verta vastaan. Jokaisen on tutkittava itseään, ennen kuin syö tätä leipää ja juo tästä maljasta. Se, joka syö ja juo ajattelematta, että kysymys on Kristuksen ruumiista, syö ja juo itselleen tuomion. Sen vuoksihan teidän joukossanne on paljon heikkoja ja sairaita ja monet ovat jo nukkuneet pois. Jos me itse tutkisimme itseämme, emme joutuisi tuomittaviksi. Rangaistessaan Herra kuitenkin kurittaa meitä, jotta meitä ei yhdessä maailman kanssa lopullisesti tuomittaisi.”

”Olen saanut Herralta tämän tiedoksi” osoittaa Paavalin välittävän Kristuksen opetusta. Paavalin esitys ehtoollisen asettamisesta on lähellä Luukkaan esittämää kertomusta (Luuk 22: 15 – 20), mutta ei ole riippuvainen siitä. Paavali kirjoitti kirjeensä ennen kuin Luukas kirjoitti nimeään kantavan evankeliumin. Lisäksi on otettava huomioon, että kirjoittamishetkellä oli olemassa jo jumalanpalvelustraditio, joka vaikutti Paavalinkin tekstiin. Paavalin teksti on varhaisin kirjallinen

dokumentti varhaisen kirkon toimittamasta ehtoollisen sakramentista. Paavali ei kuvaa sakramenttia sillä tavoin, että se olisi osa juutalaista pääsiäisateriaa. Eukaristia on jo siitä erillään oleva toimitus.

Luukas mainitsee Jeesuksen siunanneen ja murtaneen leivän ja antaneen sen opetuslapsilleen, sekä sanoneen: ”Tämä tehkää minun muistokseni”. Paavalin sama kohta kertoo ensin Jumalan kiittämisestä ja leivän murtamisesta. Kehotus on sama kuin Luukkaalla. Maljasta Luukas mainitsee, että Jeesus samalla tavoin otti maljan ja totesi sen olevan ”uusi liitto minun veressäni”. Paavali toteaa samoin, että ”tämä malja on uusi liitto minun veressäni”, mutta hän myös toteaa: ”tehkaa se minun muistokseni”. Sen lisäksi Paavali toteaa: ”Niin usein kuin te syötte tätä leipää ja juotte tästä maljasta, te siis julistatte Herran kuolemaa siihen asti kun hän tulee.”

”Tämä tehkää minun muistokseni” on aiheuttanut aihetta paljon pohdinnalle. Nähtävästi Paavalin tarkoitus on korostaa korinttolaisille sitä, että eukaristiassa (ehtoollisen sakramentissa, kiitosuhrissa) julistetaan Kristuksen kuolemaa, joka on rakkauden teko meitä kohtaan (Gal. 2: 20). Jeesuksen kuolema on aina meissä, mutta samalla meissä on myös Jeesuksen elämä (2. Kor. 4: 10 – 11). Siunattu malja on yhteys Kristuksen vereen ja murrettu leipä Kristuksen ruumiiseen (1. Kor. 10: 16). Todellinen muistaminen on Kristuksen esimerkin seuraamista (1. Kor. 11: 1).

Ehtoollisessa me osallistumme Kristuksen ihmisluontoon, Hänen Ruumiiseensa ja Vereensä. Juutalaiset saivat syödä lihaa, mutta eivät verta, sillä ”veressä on elävän olennon elämänvoima” (3. Moos. 17: 11) ja elämä kuuluu Jumalalle. Nyt Kirkko muuttaa tämän paaston pyhässä liturgiassa, jossa syödään Kristuksen Ruumis ja juodaan Hänen Verensä. Me julistamme Hänen kuolemaansa Hänen tuloonsa asti, sillä Kristus on näkymättömästi läsnä eukaristiassa. Kristuksen tultua me vietämme juhlaa Jumalan valtakunnassa nähden läsnäolevan Kristuksen.

Paavali oli ennen tämänkertaista tekstiä todennut, että korinttolaisien kokoontumiset eivät olleet ”oikeaa Herran aterian viettämistä”. Syynä oli se, että heidän käytöksensä ei toteuttanut kristillistä rakkautta. He eivät jakaneet ruokiaan ja lopputuloksena oli, että osa oli aterialla nälissään ja osa juovuksissa (vrt. 1. Kor. 11: 20 – 21). Paavali opettaa korinttolaisille oikean ehtoollisen toimittamisen järjestyksen ja siihen kuuluvan rakkauden. Selvennyksenä todettakoon, että vielä Paavalin aikana ehtoollinen oli osa ateriaa, eikä se ollut sillä tavoin toimitettu jumalanpalvelus, mikä on nykyinen käytäntömme.

”Julistatte Herran kuolemaa siihen asti kun hän tulee” osoittaa nykyisen eukaristian muodon loppuvan Kristuksen toiseen tulemiseen. ”Arvoton” tapa syödä ja juoda on rakkauden puute muita kohtaan (osa oli nälissään, osa juovuksissa). Jos rakkaus ei yhdistä ehtoolliseen osallistuvia, niin rakkaudettomat ihmiset sijoittavat itsensä Kristuksen murhaajien ryhmään (5. Moos. 19: 10; Hepr. 6: 4 – 6; 10: 29). Tämän takia ihmisen on tutkittava itseään ennen ehtoollisen sakramenttia. Mikä on minun suhteeni niihin ihmisiin (seurakuntalaisiin), jotka osallistuvat kanssani ehtoolliseen? Olenko heidän kanssaan vai erossa heistä? Elänpö minä siveettömästi, uskonko oikein, ymmärränpö ehtoollisen pyhyiden? Pitäisikö minun osallistua katumuksen sakramenttiin? Rukoilenko syntieni anteeksisaamista? Kukaan ei koskaan ole ”kelvollinen” osallistumaan ehtoollisesta, mutta me voimme osallistua ehtoolliseen Jumalan armosta. Kukaan ei ole synnitön, mutta synnin vaikutus loppuu katumuksen avulla.

”Sen vuoksihan joukossanne on paljon heikkoja ja sairaita ja monet ovat jo nukkuneet pois” edellyttää jonkin kulkutaudin levinneen Korinton alueelle. Paavali tulkitsee sen jumalalliseksi rangaistukseksi väärästä toiminnasta. Itsensä tutkiminen voisi estää rangaistuksen. Tämä rangaistus on ymmärrettävä Jumalan ohjaavaksi toiminnaksi. Kirkko muistuttaa sairauden ja kuolemankin hetkellä ehtoollisen vahvistavan meitä kohtaamaan tulevan.

Itsensä tutkiminen ja Jumalan ohjaavan toiminnan mukaan toimiminen ohjaa meitä oikeaan elämään. Silloin meitä ei tuomita muun maailman kanssa Kristuksen tullessa toisen kerran maailmaan.

Liturgian evankeliumi

(Matt. 26: 2– 20)

”Herra sanoi opetuslapsilleen: ”Kahden päivän kuluttua, niin kuin tiedätte, on pääsiäinen. Silloin Ihmisen Poika luovutetaan ristiinnaulittavaksi.” Samaan aikaan kokoontuivat ylin papisto ja kansan vanhimmat neuvottelemaan, millaisella juonella he saisivat Jeesuksen käsiinsä tappaakseen hänet. ”Ei kuitenkaan kesken juhlan”, he sanoivat, ”ettei kansa ala mellakoida.” Kun Jeesus oli Betaniassa spitaalia sairastaneen Simonin talossa, tuli hänen luokseen nainen, jolla oli alabasteripullossa hyvin kallista tuoksuöljyä. Jeesuksen aterioidessa nainen vuodatti öljyn hänen päähänsä. Mutta kun opetuslapset näkivät sen, he sanoivat paheksuen: ”Millaista haaskausta! Olisihan sen voinut myydä hyvään hintaan ja antaa rahat köyhille.” Jeesus huomasi tämän ja sanoi heille: ”Miksi te pahoitatte naisen mielen? Hän teki minulle hyvän teon. Köyhät teillä on luonanne

aina, mutta minua teillä ei aina ole. Kun hän voiteli minut, se tapahtui hautaamistani varten. Totisesti: kaikkialla maailmassa, missä ikinä evankeliumin sanomaa julistetaan, tullaan muistamaan tämä nainen ja kertomaan, mitä hän teki.” Silloin yksi kahdestatoista opetuslapsesta, Juudas Iskariot, meni ylipappien luo ja sanoi: ”Paljonko maksatte minulle, jos toimitan hänet teidän käsiinne?” He sopivat hänen kanssaan kolmestakymmenestä hopearahasta. Siitä lähtien hän etsi tilaisuutta kavaltakseen Jeesuksen. Happamattoman leivän juhlan ensimmäisenä päivänä opetuslapset tulivat Jeesuksen luo ja kysyivät: ”Minne tahdot meidän valmistavan sinulle pääsiäisaterian?” Jeesus sanoi: ”Menkää kaupunkiin.” Hän neuvoi, kenen luo heidän oli siellä mentävä, ja käski sanoa tälle: ”Opettaja sanoo: ”Hetkeni on lähellä. Sinun luonasi minä syön pääsiäisaterian opetuslasteni kanssa.” Opetuslapset tekivät niin kuin Jeesus oli käskennyt ja valmistivat pääsiäisaterian. Illan tultua Jeesus kävi aterialle kahdentoista opetuslapsensa kanssa.”

(Joh. 13: 3 – 17)

Jeesus tiesi, että Isä oli antanut kaiken hänen valtaansa ja että hän oli tullut Jumalan luota ja oli nyt palaamassa hänen luokseen. Niinpä hän nousi aterialta, riisui viittansa ja kietoi vyötäisilleen pellavaliinan. Sitten hän kaatoi vettä pesuastiaan, rupesti pesemään opetuslasten jalkoja ja kuivasi ne vyötäisillään olevalla liinalla. Kun Jeesus tuli Simon Pietarin kohdalle, tämä sanoi: ”Herra, sinäkö peset minun jalkani?” Jeesus vastasi: ”Tätä, minkä nyt teen, sinä et vielä käsitä, mutta myöhemmin sinä sen ymmärrät.” Pietari sanoi hänelle: ”Sinä et ikinä saa pestä minun jalkojani!” Jeesus vastasi: ”Jos minä en pese sinua, ei sinulla ole sijaa minun luonani.” Silloin Simon Pietari sanoi: ”Herra, älä pese vain jalkojani, pese myös kädet ja pää.” Tähän Jeesus vastasi: ”Se, joka on kylpenyt, ei tarvitse pesua, hän on jo puhdas. Ja te olette puhtaita, ette kuitenkaan kaikki.” Jeesus tiesi, kuka hänet kavaltaisi, ja siksi hän sanoi, etteivät he kaikki olleet puhtaita. Pestyään heidän jalkansa Jeesus puki viitan ylleen ja asettui taas aterialle. Hän sanoi heille: ”Ymmärrättekö te, mitä teille tein? Te puhuttelette minua opettajaksi ja herraksi, ja oikein teette: sehän minä olen. Jos nyt minä, teidän herranne ja opettajanne, olen pessyt teidän jalkanne, tulee myös teidän pestä toistenne jalat. Minä annoin teille esimerkin, jotta tekisitte saman minkä minä tein teille. Totisesti, totisesti: ei palvelija ole herraansa suurempi. Kun te tämän tiedätte ja myös toimitte sen mukaisesti, te olette autuaat.”

(Matt. 26: 20 – 39)

Heidän syödessään hän sanoi: ”Totisesti: yksi teistä on kavaltava minut.” Murheen vallassa he alkoivat toinen toisensa jälkeen kysellä: ”Herra, en kai se ole minä?” Jeesus vastasi heille: ”Minut kavaltaa mies, joka syö samasta vadista kuin minä. Ihmisen Poika lähtee pois juuri niin kuin

kirjoituksissa hänestä sanotaan, mutta voi sitä, josta tulee Ihmisen Pojan kavaltaja! Sille ihmiselle olisi parempi, ettei hän olisi syntynytäkään.” Silloin Juudas, hänen kavaltajansa, kysyi: ”Rabbi, en kai se ole minä?” ”Itsepä sen sanoit”, vastasi Jeesus. Aterian aikana Jeesus otti leivän, siunasi, mursi ja antoi sen opetuslapsilleen sanoen: ”Ottakaa ja syökää, tämä on minun ruumiini.” Sitten hän otti maljan, kiitti Jumalaa, antoi heille ja sanoi: ”Juokaa tästä, te kaikki. Tämä on minun vereni, liiton veri, joka kaikkien puolesta vuodatetaan syntien anteeksiantamiseksi. Ja minä sanon teille: tästedes en maista viiniköynnöksen antia ennen kuin sinä päivänä, jona juon uutta viiniä teidän kanssanne Isäni valtakunnassa.” Laulettuaan kiitosvirren he lähtivät Öljymäelle. Silloin Jeesus sanoi heille: ”Tänä yönä te kaikki luovutte minusta, sillä on kirjoitettu: ”Minä lyön paimenen maahan, ja lauman lampaat joutuvat hajalle.” Mutta kuolleista noustuani menen teidän edellänne Galileaan.” Pietari keskeytti hänet ja sanoi: ”Vaikka kaikki muut luopuisivat sinusta, minä en koskaan luovu.” Jeesus vastasi: ”Totisesti: tänä yönä, ennen kuin kukko laulaa, sinä kolmesti kiellät minut.” Pietari sanoi: ”Vaikka minun pitäisi kuolla kanssasi, minä en ikinä sinua kiellä.” Samaa vakuuttivat muutkin opetuslapset. Sitten Jeesus tuli opetuslasten kanssa Getsemane-nimiseen paikkaan ja sanoi heille: ”Jääkää te tähän siksi aikaa kun minä käyn tuolla rukoilemassa.” Pietarin ja molemmat Sebedeuksen pojat hän otti mukaansa. Murhe alkoi nyt ahdistaa häntä, ja hän joutui tuskan valtaan. Hän sanoi heille: ”Olen tuskan vallassa, kuoleman tuskan. Odottakaa tässä ja valvokaa minun kanssani.” Hän meni vähän kauemmaksi, heittäytyi kasvoilleen maahan ja rukoili: Isä, jos se on mahdollista, niin menköön tämä malja minun ohitseni. Mutta ei niin kuin minä tahdon, vaan niin kuin sinä.”

(Luuk. 22: 43 – 44)

”Silloin taivaasta ilmestyi hänelle enkeli, joka vahvisti häntä. Suuressa tuskassaan Jeesus rukoili yhä kiihkeämmin, niin että hänen hikensä vuoti maahan veripisaroiden tavoin.”

(Matt. 26: 40 – 27: 2)

”Hän palasi opetuslasten luo ja tapasi heidät nukkumasta. Silloin hän sanoi Pietarille: ”Ettekö te edes hetken vertaa jaksaneet valvoa kanssani? Valvokaa ja rukoilkaa, ettette joutuisi kiusaukseen. Tahtoa ihmisellä on, mutta luonto on heikko.” Hän meni etäämmäksi ja rukoili toistamiseen: ”Isä, ellei tämä malja voi mennä ohitseni minun sitä juomatta, niin toteutukoon sinun tahtosi.” Palatessaan hän tapasi taas opetuslapset nukkumasta, sillä uni oli alkanut painaa heidän silmiään. Hän jätti heidät siihen, meni taas kauemmaksi ja rukoili kolmannen kerran samoin sanoin. Sitten hän tuli opetuslasten luo ja sanoi heille: ”Yhäkö te nukutte ja lepäätte? Hetki on tullut. Ihmisen Poika annetaan syntisten käsiin. Nouskaa, nyt me lähdemme! Minun kavaltajani on jo lähellä.”

Jeesuksen vielä puhuessa tuli Juudas, yksi kahdestatoista opetuslapsesta, ja hänen kanssaan miekoin ja seipäin aseistautunut suuri miesjoukko, jonka ylipapit ja kansan vanhimmat olivat lähettäneet. Jeesuksen kavaltaja oli sopinut miesten kanssa merkistä: ”Se on se mies, jota minä suutelen. Ottakaa hänet kiinni.” Hän meni suoraa päätä Jeesuksen luo, sanoi: ”Terve rabbi!”, ja suuteli häntä. Jeesus sanoi hänelle: ”Ystävä, tätä varten sinä olet tullut.” Silloin miehet astuivat lähemmäs, kävivät käsiksi Jeesukseen ja vangitsivat hänet. Yksi Jeesuksen seuralaisista ryhtyi vastarintaan, veti miekkansa esiin ja iski ylipapin palvelijaa niin, että tältä irtosi korva. Silloin Jeesus sanoi hänelle: ”Pane miekkasi tuppeen. Joka miekkaan tarttuu, se miekkaan kaatuu. Luuletko, etten voisi pyytää apua Isältääni? Hän lähettäisi tänne heti kaksitoista legioonaa enkeleitä ja enemmänkin. Mutta kuinka silloin kävisivät toteen kirjoitukset, joiden mukaan näin täytyy tapahtua?” Jeesus sanoi sitten miesjoukolle: ”Tehän olette lähteneet kuin rosvon kimppuun! Miekat ja seipäät käsissä te tulette minua vangitsemaan. Minä olen joka päivä istunut temppelissä opettamassa, ettekä te ole ottaneet minua kiinni. Mutta kaikki tämä on tapahtunut, jotta profeettojen kirjoitukset kävisivät toteen.” Silloin kaikki opetuslapset jättivät hänet ja pakenivat. Vangitsijat veivät Jeesuksen ylipappi Kaifaksen luo, minne lainopettajat ja kansan vanhimmat olivat kokoontuneet. Pietari seurasi häntä jonkin matkan päässä ylipapin pihaan saakka. Siellä hän istuutui palvelusväen joukkoon nähdäkseen, kuinka kaikki päättyisi. Ylipapit ja koko neuvosto etsivät Jeesusta vastaan väärää todistusta, jonka perusteella saisivat hänet surmatuksi. Sellaista ei kuitenkaan löytynyt, vaikka monta väärää todistajaa esiintyi. Viimein astui esiin kaksi miestä, jotka väittivät Jeesuksen sanonneen: ”Minä voin hajottaa Jumalan temppelin ja rakentaa sen uudelleen kolmessa päivässä.” Silloin ylipappi nousi paikaltaan ja kysyi: ”Etkö lainkaan vastaa heidän syytöksiinsä?” Mutta Jeesus pysyi vaiti. Silloin ylipappi sanoi hänelle: ”Minä vannotan sinua elävän Jumalan nimessä: sano meille, oletko sinä Messias, Jumalan Poika.” ”Itsepä sen sanoit”, vastasi Jeesus. ”Ja minä sanon teille: vastedes te saatte nähdä Ihmisen Pojan istuvan Voiman oikealla puolella ja tulevan taivaan pilvien päällä.” Silloin ylipappi repäisi vaatteensa ja sanoi: ”Hän herjaa Jumalaa. Mitä me enää todistajia tarvitsemme! Kuulittehan, miten hän herjasi. Mitä mieltä olette?” He vastasivat: ”Hän on ansainnut kuoleman.” He sylkivät nyt Jeesusta kasvoihin ja löivät häntä. Muutamat läimäyttivät häntä poskelle ja ilkkuivat: ”Profetoi, Messias, sano kuka sinua löi!” Pietari istui ulkona pihalla. Hänen luokseen tuli palvelustyttö ja sanoi: ”Sinäkin olit tuon galilealaisen Jeesuksen seurassa.” Mutta hän kielsi sen kaikkien kuullen ja sanoi: ”En ymmärrä, mistä puhut.” Hän siirtyi sieltä portille päin, mutta muuan toinen tyttö näki hänet ja sanoi paikalla oleville: ”Tämä mies oli nasaretilaisen Jeesuksen seurassa.” Taas hän kielsi sen valalla vannoen ja vakuutti: ”Minä en tunne sitä miestä.” Mutta hetken kuluttua hänen luokseen tuli muita, jotka siellä seisoskelivat, ja he sanoivat: ”Sinä olet varmasti samaa joukkoa, senhän

kuulee jo puheestasi.” Silloin Pietari alkoi sadatella ja vannoi: ”Minä en tunne sitä miestä.” Samassa kukko lauloi. Pietari muisti, mitä Jeesus oli sanonut: ”Ennen kuin kukko laulaa, sinä kolmesti kiellät minut.” Hän meni ulos ja puhkesi katkeraan itkuun. Varhain aamulla kaikki ylipapit ja kansan vanhimmat kokoontuivat ja sopivat keskenään Jeesuksen surmaamisesta. Jeesus pantiin köysiin, vietiin pois ja luovutettiin Pilatukselle, maaherralle.”

Matt. 26: 2 - 20

Tästä alkaa Matteuksen evankeliumin kärsimyksen ja ylösnousemuksen jakso. Matteus noudattaa Markuksen evankeliumin kertomusta aika tarkasti. Joissakin kohdissa hän on laajentanut Markuksen evankeliumin tekstiä noudattaen kuitenkin Markuksen evankeliumin logiikkaa.

”Ihmisen Poika luovutetaan ristiinnaulittavaksi” on tuon hetken profetiaa siitä, mitä tapahtuu ”kahden päivän kuluttua”. Sana ”luovutetaan” on jälleen passiivissa, Jumala on tässä toimijana, pelastussuunnitelma on toteutumassa. Se tapahtuu vastoin juutalaisten johtajien suunnitelmaa, jonka mukaisesti Jeesus pidätettäisiin vasta pääsiäisjuhlan jälkeen. Tässä ei tapahdu heidän, vaan Jumalan tahto.

Tuleva juhla oli pääsiäinen. Silloin juutalaiset muistelevat niin uhria (pääsiäislammas) kuin Egyptin orjuudesta vapautumista ja sitä edeltänyttä esikoislasten pelastumista kuolemalta. Sana viittaa myös koko juhlaan kuin myös pääsiäisateriaan. Jeesuksen kuolema vastaa pääsiäisen uhria (vrt. Joh. 19: 36; 1. Kor. 5: 7; Ilm. 5: 12, sama teema toistuu, kun pappi valmistaa ehtoollislahjoja proskomidissa).

Ylin papisto ja kansan vanhimmat neuvottelivat ylipappi Kaifaksen palatsissa (ylipappina vuosina 18 - 36), miten Jeesus otetaan kiinni ja tapetaan. Nykyinen suomennos on ”ylin papisto”. Aikaisemmat ovat ”ylipapit” ja ”pappein päämiehet”, Vaikka ylipappeja piti olla vain yksi, käytäntö roomalaisvallan aikana oli toinen. Todennäköisesti paikalla oli aikaisempi ylipappi Hannas, joka edelleen oli hyvin vaikutusvaltainen. Tässä yhteydessä ei mainita fariseuksia, he eivät ole vastuussa Jeesuksen kuolemasta. Heidät mainitaan uudelleen vasta Jeesuksen hautaamisen jälkeen, kun he yhdessä ylipappien kanssa pyysivät Pilatukselta Jeesuksen haudan vartiointia (Matt. 27: 62 – 64). Tarkoitus oli toimia vasta juhlan jälkeen, ettei kansa mellakoisi. Näitä mellakoita oli ollut useita nimenomaan juhlien aikana. Tämä suunnitelma muuttui, kun Juudas Iskariot tarjoutui kavaltamaan Jeesuksen. Kristillisestä näkökulmasta voi todeta, että ylipappien suunnitelma ei toteudu, vaan

Jumalan tahto. Juutalaisen pääsiäisen tilalle tulee kristillinen pääsiäinen, Kristuksen kuolema ja ylösnousemus. Aikaisemmin kuolema kulki ohi juutalaisten talojen, nyt kuolema ei saa valtaansa Kristusta. ”Ylösnousemisen päivä! Ihmiset kirkastukaamme! Nyt on pääsiäinen! Herran pääsiäinen! Sillä Kristus, meidän Jumalamme, saattoi kuolemasta elämään ja maasta taivaaseen meidät, jotka voittovirttä veisaamme.” (Pääsiäiskanonin 1. veisun irtossa)

Matteuksen mainitsema spitaalia sairastanut Simon voi olla sama Simon fariseus, joka on Luukkaan evankeliumissa (Luuk. 7: 36 – 40). Silloin Jeesus olisi parantanut hänet spitaalista, sillä spitaaliset eivät saaneet asua kaupungeissa. Evankelista Johanneksen mukaan kyseessä olisi ollut Lasarus ja hänen sisarensa Maria. Vastaavia Jeesuksen voitelemista esittäviä kertomuksia on evankeliumeissa muitakin. Kirkkoisat eivät ole yksimielisiä, kerrotaanko niissä samasta tapahtumasta ja onko näitä Jeesuksen voitelevia naisia kaksi vai kolme.

Suomalaisesta näkökulmasta tilanne vaikuttaa oudolta. Joku on aterialla ja hänen päähänsä kaadetaan öljyä. Tuon ajan ateriointi tapahtui toisin kuin nykyisin. Aterialla oltiin ”puolimakaavassa” asennossa kyljellään. Tällöin pään voiteleminen onnistuu. Opetuslapset eivät ymmärrä naisen suorittamaa rakkauden työtä. He pitivät toimintaa kallisarvoisen öljyn ”haaskauksena”. Jeesus hyväksyi naisen toiminnan nimittäen sitä ”hyväksi teoksi”. Jeesus itse toteaa, että se tapahtui ”hänen hautaamistaan varten”. Vanhassa testamentissa se voitaisiin ymmärtää Messiaan voitelemisena (vrt. 1. Sam. 10: 1; 2. Kun. 9: 6; Ap.t. 10: 38).

Periaatteessa opetuslasten ajatus köyhien auttamisesta on oikein. Mutta tämä tapahtuma onkin Jeesuksen hautaamisen valmistamista. Kun lahja (nyt tuoksuöljy) on annettu, on suuri armo ottaa se vastaan. Kirkko näkee tässä myös ohjeen tähän päivään. Jos joku haluaa antaa tietyn lahjan Kirkolle (esim. kirkkorakennukselle), sitä ei saa estää. Mutta jos kysytään, mihin tarkoitukseen lahja voidaan antaa, niin silloin voidaan osoittaa lahja annettavaksi köyhille (seurakunnan diakoniatyöhön).

”Missä ikinä evankeliumin sanomaa julistetaan” viittaa nyt ilosanoman siihen osaan, missä kerrotaan kärsimyksestä, kuolemasta ja ylösnousemuksesta. Tällöin kerrotaan myös tämän naisen toiminnasta (niin kuin juuri nyt tätä tekstiä luettaessa). Yleensä historia ei muista naisia. Jeesuksen historian kohdalla on toisin. Tämä nainen muistetaan niin kuin myös ne naiset, jotka olivat Jeesuksen ristin lähellä (Matt. 27: 55 – 56). Tämä voi kertoa myös siitä tärkeästä asemasta, mikä naisilla oli ensimmäisen vuosisadan Kirkossa.

Tämän naisen ja Juudas Iskariotin toiminta ovat täysin vastakkaisia. Nainen osoitti rakkautta Jeesusta kohtaan, Juudas meni kavaltamaan Hänet. Motiivina yleensä pidetään rahanahneutta. Matteus korostaa, kuka Juudas oli: ”yksi kahdestatoista”, siis yksi Jeesuksen lähimmistä oppilaista. Juudas sopi ylipappien kanssa Jeesuksen hinnaksi kolmekymmentä hopearahaa. Tämän summan profeetta Sakarja oli ennustanut (Sak. 11: 12 - 13). Tämä rahamäärä määritteli Mooseksen aikana orjan arvon (vrt. 2. Moos. 21: 32). Tämä rahamäärä voi olla saanut vaikutteita opetuksesta Herralle luvattujen pyhien lahjojen lunastamisesta takaisin (3. Moos. 27: 1 - 8). Juudaksen luovuttua rahoista niillä lopulta ostettiin savenvalajan pelto muukalaisten hautausmaaksi (Matt. 27: 3, 9). Juudaksen lisänimen käyttö on tässä yhteydessä oleellista, sillä Jeesuksen opetuslapsissa oli myös toinen Juudas, Jaakobin poika, joka tunnetaan myös nimellä Taddeus (vrt. Matt. 10: 3, Luuk. 6: 16)

”Siitä lähtien hän etsi tilaisuutta kavaltaakseen Jeesuksen”. Nyt tulee käännekohta evankeliumissa. Aikaisemmin on esitetty Jeesuksen opetus. Tästä hetkestä alkaa evankeliumin pääasia, lopullinen tie kohti ristin kuolemaa.

Pääsiäisjuhla kesti viikon ja yhden päivän. Jerusalemin asukasluku oli tuohon aikaan noin 30.000 ihmistä. Pääsiäisenä kaupungissa oli heidän lisäksi noin 130.000. Näin ollen etukäteisjärjestelyt olivat välttämättömiä pääsiäisaterian nauttimiseksi.

Ongelman muodostaa ajan määrittäminen. Mitä tarkoittaa ”happamattoman juhlan ensimmäinen päivä? Kirkkoisilla on tästä erilaisia käsityksiä, oliko kyseessä pääsiäistä edeltävä päivä vai varsinainen juhlan alkaminen? Evankelista Johannes sijoittaa Jeesuksen juhlan valmistuspäivään (vrt. Joh. 19: 14). Asia on selitetty esimerkiksi sillä, että Jeesus vietti pääsiäistä eri kalenterin mukaan kuin mitä oli temppelin virallinen kalenteri. Kyseessä on kuitenkin juutalainen pääsiäisateria. Jeesuksen ristiinnaulitseminen ja kuolema tapahtui niinä hetkinä, kun temppelissä juutalaiset teurastivat pääsiäislampaita. Näin Jeesuksesta tuli Jumalan Karitsa.

Jeesus antoi opetuslapsilleen ohjeet, minne pääsiäisateria pitäisi valmistaa. Hänellä ei ole mainitua vesiruukkua kantavasta miehestä, niin kuin Markuksella on (Mark. 14: 13 – 14).

Juutalaiset muistelevat pääsiäisenä, kuinka Jumala vapautti heidät Egyptin orjuudesta ja johdatti Luvattuun maahan. Se edeltä kuvaa Kristuksen kärsimyksiä, uutta pääsiäistä. Siinä Jumala vapauttaa ihmiskunnan synnin ja kuoleman vallasta ja antaa mahdollisuuden pääsyyn Jumalan valtakuntaan.

”Hetkeni on lähellä” ei viittaa Kristuksen toiseen tulemiseen. Se viittaa Kristuksen ristinkuolemaan, joka on pelastushistorian huipentuma. ”Opetuslapset tekivät niin kuin Jeesus oli käskenyt” osoittaa opetuslasten kuuliaisuuden ja Jeesuksen ohjaavan tätä tapahtumaa. ”Jeesus kävi aterialle kahdentoista opetuslapsensa kanssa” näyttää rajoittavan tapahtuman Jeesuksen ja opetuslasten väliseksi. Tavallisesti tällaisella aterialla oli läsnä koko perhe, myös naiset ja lapset.

Joh. 13: 3 – 17

Tekstiämme edeltävässä jakeessa (Joh. 13: 2) määritellään tapahtuman aika. Nykysuomennoksen mukaan ”he olivat kokoontuneet aterialle”. 1700 -luvun suomennoksen mukaan ”ehtoollisen jälkeen”, tässä yhteydessä sana ehtoollinen viittaa ateriaan. Tapahtuman ajoitus on vaikea, sillä kreikkalainen teksti voidaan ymmärtää eri tavoin. Joko ateria oli loppunut tai tapahtuma alkaa aterian aikana. Erilaisissa käännöksissä on käytetty kumpaakin tulkintamallia. Johannes ei tässä yhteydessä kerro ehtoollisen sakramentista, sen hän on tehnyt jo aikaisemmin (Joh. 6: 51 – 59).

Tämän tekstin alku on lyhyt yhteenveto Jeesuksen tehtävästä: kaikki on Hänen vallassaan, Hän on tullut Jumalan luota ja nyt palaa takaisin Jumalan luo. ”Isä on antanut kaiken hänen valtaansa” viittaa pelastustekoon, jonka avulla pelastus on mahdollista niille, jotka uskovat. Teksti kertoo myös Isän ja Pojan yhteisestä toiminnasta. ”Hän oli tullut Jumalan luota ja oli nyt palaamassa hänen luokseen” kertoo meille Jeesuksella olevan kaiken kunnian, Hän on samaa olemusta kuin Isä. Hän ei menetä kunniastaan mitään, vaikka Hän pesee opetuslastensa jalat. Samalla opetuslasten jalkojen peseminen osoittaa Hänen nöyryytensä. Tämän toiminnan vastakohta on ylpeys, joka tulee Saatanalta.

Jalkojen pesu oli merkki vieraanvaraisuudesta ja rakkaudesta Lähi-Idän maissa (vrt. 1. Moos. 18: 4; 1. Sam 25: 41; Luuk. 7: 44). Tehtävä kuului orjalle tai palvelijalle. Vaikka Pietari oli opetuslasten ”puhemies”, Jeesus ei aloittanut jalkojen pesua hänestä vaan tuli jossain vaiheessa Pietarin luo. Pietarin tekemä kysymys Jeesukselle, miksi Tämä pesi Pietarin jalat, on oikeutettu. Pietari ei ollut Jeesusta ylempi. Tämä huomioiden maallisen ajattelun mukaisesti Jeesuksen tehtävä ei ollut pestä Pietarin jalkoja. Jeesuksen vastaus osoittaa, että Pietari ei vielä tajua jalkojen pesun merkitystä. Varhaisessa Kirkossa ajateltiin, että tämän Pietarin esittämän kysymyksen olisi tehnyt kuka tahansa opetuslapsista paitsi petokseen ryhtyvä Juudas. Jos asia on näin, niin ensimmäisenä Jeesus pesi Juudaksen jalat ja sitten Pietarin. Muiden opetuslasten ei tarvinnut kysyä mitään, sillä Pietari oli jo

tehnyt kysymyksen. Opetuslasten ymmärtämättömyys jalkojen pesusta liittyy moneen muuhunkin asiaan, opetuslapset eivät myöskään ymmärtäneet Jeesuksen puheita temppelistä tai Hänen Jerusalemiinsa tulon merkitystä. Nämä asiat opetuslapset ymmärtäisivät vasta Hänen kuolemansa ja ylösnousemuksensa jälkeen. Jalkojen pesu on esimerkki siitä palvelusta, jota opetuslapset tekisivät Jeesuksen lähetettyä heidät julistamaan ylösnousemuksen sanomaa. Samalla se on esimerkki tämän päivän kristityille palvelemisesta. Tämä esimerkki koskee niin kirkon työntekijöitä kuin seurakuntalaisia.

Pietari on itsepintainen eikä halua Jeesuksen pesevän hänen jalkojaan. Tällöin Jeesus toteaa, ettei Pietarilla silloin ole sijaa Hänen luonaan. Pietarin pyyntöön pestä myös hänen kätensä ja pää Jeesus vastasi, että kylpeneet eivät tarvitse pesua. Nykyinen suomennos on: ”Se, joka on kylpenyt, ei tarvitse pesua, hän on jo puhdas.” Osassa käsikirjoituksissa teksti on muodossa: ”Se, joka on kylpenyt, tarvitsee vain jalkojen pesun, muutoin hän on jo puhdas.” Jalkojen pesu kertoo etukäteen Hänen uhristaan opetuslasten puolesta. Tämä uhri mahdollistaa pelastuksen.

”Jos minä en pese sinua, ei sinulla ole sijaa minun luonani.” Tämä teksti osoittaa Kristuksen kuoleman ja ylösnousemuksen puhdistavan voiman. Vain osallistumalla Kristuksen kuolemaan voimme nousta Hänen kanssaan kuolleista (Room. 6: 3 – 11).

Kirkossa ymmärretään, että kylpeminen viittaa kasteeseen. Synneistä puhdistavan kasteen jälkeen me kuitenkin teemme syntiä. Näistä synneistä meidän tulee puhdistua. Jalkojen peseminen viittaa katumuksen sakramenttiin. Kastetta ei uusita.

”Ette kuitenkaan kaikki” viittaa Juudakseen, joka oli jo sopinut Jeesuksen kavaltamisesta. Tässäkin voidaan nähdä kehoitus Juudakselle puhdistaa itsensä eli katua.

Varhaisessa Kirkossa Kristuksen suorittama jalkojen pesu yhdistettiin Jesajan kirjaan: ”Peseytykää, puhdistautukaa, tehkää loppu pahoista töistänne, ne ovat aina silmissäni. Lakatkaa tekemästä pahaa” (Jes. 1: 16). Tämä teksti puhuu katumuksesta. Miksi sitten Jeesus sanoi, että ”te olette puhtaita”, sillä opetuslapset eivät vielä olleet saaneet Pyhää Henkeä? Vastaus löytyy edelleen Jesajan kirjasta: ”Kuinka ihanat ovat vuorilla ilosanoman tuojan askeleet” (Jes. 52: 7; Room. 10: 15), vanhemmat suomennokset eivät käytä sanaa askeleet vaan sanaa ”jalat”. Nyt voidaan ymmärtää, että Jeesuksen suorittama jalkojen pesu valmisti opetuslapsia ilosanoman (evankeliumin) levittämiseen.

Jeesus opettaa opetuslapsiaan seuraamaan Hänen esimerkkiään nöyryydessä ja palvelemisessa. ”Ei palvelija ole herraansa suurempi” tarkoittaa Jeesusta ja Hänen opetuslapsiaan (vrt. Matt. 10: 24; Luuk. 6: 40). Lähettiläs ei ole lähettäjäänsä suurempi viittaa Jeesukseen itseensä. Hän on lähetetty ja Hän ei ole Isäänsä suurempi. Jeesuksen esimerkin seuraamista korostetaan sillä, että näin toimivat ovat autuaita. Taustalla voi olla juutalaisen yhteisön väärä malli, uskonnolliset johtajat tiesivät oikein asioita, mutta he eivät käytännössä toteuttaneet niitä.

Jeesus todennäköisesti pesi myös Hänet pettävän Juudaksen jalat. Tämäkin on meille esimerkki. Meidän on palveltava jopa niitä, jotka toimivat meitä vastaan. Kirkossa papiston tehtävä on palvella. Ortodoksisessa kirkossa Suurena Torstaina on olemassa erityinen jumalanpalvelus, jossa piispa pesee papiston (seurakuntalaisten) jalat.

Matt. 26: 21 - 39

”Minut kavaltaa mies, joka syö samasta vadista kuin minä.” Teksti osoittaa, että Jeesus tiesi, kuka Hänen kavaltajansa oli. ”Ihmisen Poika lähtee pois juuri niin kuin kirjoituksissa sanotaan” osoittaa, että Jeesuksen kuolema on osa Jumalan pelastussuunnitelmaa. Juudas kysyi: ”Rabbi, en kai se ole minä?” ”Itsepä sen sanoit”, vastasi Jeesus. Tämä osoittaa Jeesuksen tietävän, että kavaltaja on Juudas Iskariot. Se, että asia oli etukäteen kirjoitettu, ei poista Juudaksen vastuuta omasta toiminnastaan, jonka hän teki vapaaehtoisesti.

”Ihmisen Poika lähtee pois juuri niin kuin kirjoituksissa hänestä sanotaan” ei sisällä sanaa kuolema. Enemmänkin se sisältää ajatuksen menemisestä toiseen paikkaan. Emme tiedä tarkalleen, mitä se tarkoittaa. Teksti osoittaa, että nyt on toteutumassa Jumalan pelastussuunnitelma. Tekstin taustalla voi olla profeetta Jesajan kirja (vrt. Jes. 53: 12).

Tämä teksti ei kerro, oliko Juudas paikalla vielä, kun Kristus asetti ja jakoi ehtoollisen. Tästä on olemassa erilaisia käsityksiä.

Jeesus sanoo: ”Tämä on minun ruumiini” ja ”Tämä on minun vereni”. Näin kirkko ymmärtää, että ehtoollisessa on leivän muodossa Kristuksen Ruumis ja viinin muodossa Kristuksen Veri. Kyse ei ole vertauskuvista.

Matteus seuraa ehtoollisen asettamisen tekstissä Markusta, mutta lisää jakeessa 26 käskyn ”ja syökää”. Jakeessa 27 on toinen lisäys: ”Juokaa tästä, te kaikki”. Näin Matteus korostaa Jeesuksen arvovaltaa. Samalla Matteuksen teksti on enemmän liturginen kuin Markuksen teksti. Vanhemmissa suomennoksissa teksti on muodossa ”Juokaa tästä kaikki”. Molempia käännösmalleja on käytetty eri käännöksissä. Kysymys on sanasta ”te”. Jos teksti on muodossa ”Juokaa tästä kaikki”, niin silloin se viittaa maljaan, josta on juotava kaikki. Jos teksti on muodossa ”Juokaa tästä, te kaikki”, niin silloin sillä tarkoitetaan ihmisiä. Tutkijoilla on tästä asiasta erilaisia näkemyksiä. Kirkon opettajista esimerkiksi Teofylaktos Ohridilainen (Bulgarialainen) ymmärtää tällä tarkoitettavan kaikkia läsnäoleita opetuslapsia.

Jakeessa 28 todetaan: ”joka kaikkien puolesta vuodatetaan”. Vanhemmat suomennokset ovat uskollisempia alkuperäistekstille: ”monen edestä vuodatetaan”. Tämä ”monen edestä” tulee kuitenkin ymmärtää nykyisen suomennoksen mukaisesti ”kaikkien”. Kyseessä on arameankielinen ilmaisutapa.

Jakeessa 28 on Matteuksella myös lisäys verrattuna Markuksen tekstiin: ”syntien anteeksiantamiseksi”. Todennäköisesti Matteus lainaa tässä kolmannen Mooseksen kirjan (3. Moos. 17: 11) ohjetta veren tuomisesta alttarille sovitusta varten. Ohjeen mukaan ”veressä on elävän olennon elämänvoima”. Tämä ”elämänvoima tuottaa sovituksen”. Näin Matteus yhdistää eukaristian toimittamisen tulossa olevaan kuolemaan ristillä sovittamisena, jolla on pelastava tarkoitus (vrt. 2. Moos. 24: 8, Jer. 31: 31 – 34).

Tämän jakeen kohdalla osa käsikirjoituksista kertoo liiton verestä (esim nykyinen suomennos), osa uuden liiton verestä (1700 -luvun suomennos). Erikielisissä raamatun käännöksissä tämä kohta on käännetty eri tavoin. Paavalin ensimmäisessä Korinttolaiskirjeessä se on muodossa ”uusi liitto” (1. Kor. 11: 25). Eroavuudet johtuvat siitä, että joissain käsikirjoituksissa on sana ”uusi”, osasta se puuttuu. Suomen ortodoksisen kirkon alttarievankeliumissa on tekstissä sana ”uusi”.

Kirkko toistaa jumalallisessa liturgiassa Kristuksen sanat ja kutsuu ihmisiä vastaanottamaan Hänen Ruumiinsa ja Verensä. Pyhässä ehtoollisessa me yhdistymme Kristuksen kanssa. Kristus antoi meille esimerkin sakramentin toimittamisesta kiittämällä Jumalaa. Vanhassa liitossa liitto vahvistettiin käyttämällä eläinten verta, Uudessa liitossa liiton vahvistaa Kristus omalla verellään. Näin Hän voittaa synnin ja kuoleman sekä uudelleen yhdistää meidät Jumalan kanssa. Tämä on Jumalan antaman lupauksen toteutus ja lain toteuttaminen. Tämä liitto tuo kuolemattomuuden.

Jakeessa 29 oleva sana ”tästedes” osoittaa pelastushistorian käännekohtaa. Kärsimyksen ja ylösnousemuksen jälkeen uskovat voivat odottaa Jumalalta taivasten valtakuntaa. Matteus lisää viiniköynnöksen annin nauttimiseen sanat ”teidän kanssanne” osoittaen, että Jesajan profetia täyttyy: ”hänelle annetaan nimeksi Immanuel – se merkitsee: Jumala on meidän kanssamme” (vrt. Matt. 1: 23; 18: 20; 28: 20; Jes. 7: 14). Tässä viitataan myös Vanhan testamentin käsitykseen liitosta: ”minä olen teidän Jumalanne ja te olette minun kansani” (vrt. Jer. 7: 23; 24: 7; 31: 33; Hes. 36: 28; Joel 2: 26 – 27).

Matteus korostaa tässä tämän aterian olevan luonteeltaan liiton ateria. Matteus esittää aterian uudelleen selitettynä pääsiäisateriana. Aterian osat tunnistetaan Jeesuksen ruumiiksi, joka on ristillä. Jakeen 29 teksti heijastaa uskoa Jeesuksen valtakuntaan ja sen ateriaan (vrt. Jes. 25: 6). Tämä ateria on huipentuma niiden aterioiden joukossa, jotka Jeesus nautti opetuslastensa ja syntisten kanssa.

Kirkon opettajat korostavat, että myös Kristus joi maljasta. Näin Hän johdattaa uskovaisia osallistumaan Hänen taivaallisista salaisuuksistaan (sakramenteista). Jumalan valtakunnan toteutuminen alkoi Kristuksen ylösnousemisesta. Hän söi ylösnousemuksensa jälkeen opetuslastensa nähden (Luuk. 24: 41 – 43). Tässä viitataan myös Jumalan valtakunnan ikuiseen ateriaan.

”Laulettuaan kiitosvirren” tarkoittaa psalmeja 115 – 118, tai osaa niistä. Näitä psalmeja veisataan juutalaisina juhlina, myös pääsiäisenä. Öljymäki on oikeastaan ”Oliivivuori”, siellä kasvaneista oliiveista puristettiin oliiviöljyä. Se on paikka, jonne Daavid pakeni poikansa Absalomin johtaman kapinan aikana (2. Sam. 15: 30 – 31). Juutalaisessa uskonnollisessa kirjallisuudessa (Targum Neofiti, arameankielinen käännös meidän Vanhan testamenttimme kirjoista, kohdassa 2. Moos 12: 42) tulkitaan, että neljä pelastushistorian tärkeää tapahtumaa tapahtui tai tulee tapahtumaan pääsiäisyönä: maailman luominen, Iisakin sitominen, lähtö Egyptistä ja messiaan tulo).

Tämän yön aikana Jeesus kertoi neljä ennustusta. Yksi niistä oli kerrottu jo aikaisemmin, Juudas tulisi kavaltamaan Jeesuksen. Nyt Hän kertoi kolme muuta: ensimmäinen on se, että opetuslapset luopuvat Hänestä, toinen, että Hän tulee nousemaan kuolleista. Opetuslasten luopuminen Hänestä on esitetty yleisessä muodossa. Hän myös esittää luopumisen ajankohdan: ”Tänä yönä”. ”Minä lyön paimenen maahan, ja lauman lampaat joutuvat hajalle” on lainaus profeetta Sakariaalta (Sak. 13: 7). Alun perin tällainen toteamus on luonteeltaan poliittinen, mutta nyt tässä yhteydessä sitä ei pidä

tulkita poliittisesti. Tämä sen takia, että tapahtumaa seuraa ylösnousemus ja Pietarin paluu Jeesuksen yhteyteen. Jeesus toteaa menevänsä ylösnousemuksen jälkeen Galileaan. Siellä opetuslasten tulee uudelleen olla koolla.

Kolmas ennustus koski Pietaria: ”ennen kuin kukko laulaa, sinä kolmesti kiellät minut”, siis ennen auringonnousua. Pietari kiisti kieltävänsä Jeesuksen ja ”samaa vakuuttivat muutkin opetuslapset”. Heidän sanansa eivät kuitenkaan vastanneet sitä, mitä tulisi tapahtumaan.

Getsemane -sana tarkoittaa öljynpuristamoa. Se sijaitsi Kidronin laaksossa Jerusalemin itäpuolella Jerusalemin ja Öljymäen välissä. Opetuslasten isompi ryhmä jäi Getsemaneen, mukaansa Jeesus otti Pietarin ja Sebedeuksen pojat (Jaakob ja Johannes), opetuslasten ”sisäpiirin”. ”Olen tuskan vallassa” heijastaa Psalmien kirjaa (Ps. 42: 6, 12; 43: 5). ”Olen tuskan vallassa” voidaan kääntää: ”minun sieluni on syvästi murheellinen”.

”Isä, jos se on mahdollista, niin menköön tämä malja minun ohitseni. Mutta ei niin kuin minä tahdon, vaan niin kuin sinä.” Jeesus on kuuliainen Isälleen. Malja tässä yhteydessä tarkoittaa kuolemaa. Jeesus tiesi, mitä oli tulossa. Hän on samanaikaisesti sekä Jumala että ihminen. Ihmisenä Hän pelkäsi tulevaa kuolemaa. Mutta Hän ei toiminut pelkonsa johdattamana, vaan Isälleen kuuliaisena.

Luuk. 22: 43 - 44

Jakeet 43 ja 44, joissa puhutaan enkelistä, joka vahvisti Jeesusta, ja hien vuotamisesta maahan veripisaroiden tavoin, puuttuvat osasta käsikirjoituksia. Ne kuitenkin todennäköisesti kuuluvat Luukkaan alkuperäiseen tekstiin.

On esitetty, että nämä jakeet asettavat vastakkain Jeesuksen toiminnan, joka oli päättäväistä ja Isälle uskollista, ja opetuslasten toiminnan, jossa opetuslapset olivat jo pelon vallassa menettämässä uskoaan. Jeesusta ei esitetä tässä henkilönä, joka joutuu uhriksi, vaan urheilijan tavoin toimivana henkilönä, joka vapaaehtoisesti on etenemässä kohti päämääräänsä. Hien valuminen ei ole tuskaa, vaan sellaista, joka tulee urheilijan fyysisestä toiminnasta hänen ponnistellessaan kohti päämäärää. Jeesus on menossa kohti kuolemaansa vapaaehtoisesti halliten tilanteen ja pysyen uskollisena Isänsä tahdolle. Opetuslapset ovat alistuneet oman pelkonsa alle, he nukkuivat ”murheen uuvuttamina”.

”Silloin taivaasta ilmestyi hänelle enkeli, joka vahvisti häntä.” Vanha kirkko näkee tässä toteutuvan Mooseksen kirjojen profetian (5. Moos. 32: 43 Septuagintan mukaan): ”olkaa väkevät kaikki Jumalan pojat”. Kyseessä on Mooseksen laulun loppuosasta. Mooseksen laulu on innoittajana aamupalveluksen profeetallisen kanonin toiseen veisuun (oodiin), jota ei kuitenkaan normaalisti aamupalveluksessa lauleta.

Matt. 26: 40 – 27: 2

Vahvistettuaan itseään rukouksen avulla Jeesus palasi nukkuvien opetuslastensa luo. Jakeen 41 nykyinen suomennos on: ”Tahtoa ihmisellä on mutta luonto on heikko”. Edellinen suomennos on uskollisempi alkuperäistekstille: ”henki tosin on altis mutta liha on heikko”. Rabbiinisessa psykologiassa hengellä tarkoitetaan hyvää ja lihalla pahaa. Ihmisen tulee vahvistaa heikkoa (väsynyttä) ruumistaan rukouksen avulla.

Tultuaan kolmannen kerran nukkuvien opetuslasten luo Jeesus totesi: ”hetki on tullut”. Tällä Hän tarkoittaa omaa kohtaloaan ja odottavaa tuomiota. Sitten Hän totesi: ”Minun kavaltajani on jo lähellä” tarkoittaen Juudasta. Nyt Jumala oli koetellut Jeesusta ja rukous oli valmistanut Jeesusta kohtaamaan vihollisen. Tämä kohta todistaa, että Jeesus itse täytti vähän aikaisemmin lausumansa käskyn: ”Rakasta Herraa, Jumalaasi, koko sydäimestäsi, koko sielustasi ja mielestäsi” (Matt. 22: 37).

Matteus kertoo, että vangitsijoiden lähettäjinä olivat ylipapit ja kansan vanhimmat. Hän ei mainitse kirjanoppineita eikä fariseuksia. Lainopettajat mainitaan myöhemmin (vrt. Matt. 26: 57; 27: 41). Fariseuksia Matteus ei mainitse lainkaan vapauttaen heidät Jeesuksen historiallisesta kohtalosta. Vangitsijat olivat tulossa ”miekoin ja seipäin” aseistautuneita. He odottivat mahdollista väkivaltaista yhteenottoa. Tekstimme mainitsee, että (ainakin) yhdellä Jeesuksen seuralaisella oli miekka. Jerusalemin hallinnon taholta tällainen miesjoukko voitiin nähdä kapinallisina tai rosvoina.

Juudas kavalsi Jeesuksen ystävän suudelmalla. Tällaisia vilpillisiä suudelmia mainitaan jo Vanhassa testamentissa (1. Moos. 27: 27; 2. Sam. 20: 9 – 10). Jeesusta vangitsemaan tulleet miehet eivät siis tunteneet Häntä ulkonäöltä. Tunnistamista on voinut vaikeuttaa yön pimeys. Jeesus sanoi Juudakselle ironisesti: ”Ystävä, tätä varten sinä olet tullut”. Sanat ”tätä varten” tarkoittavat todennäköisesti suudelmaa. Tässä on hetki, jolloin Jeesus menettää vallan oman ruumiinsa toimintaan.

Korvan leikkaaminen ylipapin palvelijalta on vertauskuvallinen teko. Ensinnäkin ”ylipapin palvelija” ei ole sellainen palvelija, jonka me ajattelemme hänen olevan. Hän on ylipapin edustaja, siis varsin korkea-arvoinen temppelin työntekijä. Korvan leikkaamisen merkitys paljastuu Vanhan testamentin tekstistä: ”Uhraamaan ei saa tulla kukaan, joka on sokea, rampa tai kasvoiltaan tai ruumiiltaan epämuodostunut”. Nyt toiminta ei kohdistu vain ”ylipapin palvelijaan” vaan hänen ollessaan ylipapin edustaja, toiminta kohdistuu itse ylipappiin: hän on keltoton toimittamaan uhria.

Pietarin toiminta osoitti, että hän ei ymmärrä sitä, että Jeesus on menossa vapaaehtoisesti kuolemaan toteuttaakseen Jumalan pelastussuunnitelman. Jeesus kieltää Jeesuksen seuralaisen (Pietarin) väkivaltaisen toiminnan: ”Joka miekkaan tarttuu, se miekkaan kaatuu.” Tämä vastaa Jumalan opetusta Vanhassa testamentissa, jossa kielletään ihmisen veren vuodattaminen (1. Moos. 9: 6). Profeetta Jeremiaalla on myös maininta, mitä miekasta seuraa (Jer. 15: 2). Varhaisessa Kirkossa ymmärrettiin myös, että miekan nostaminen Jeesusta vastaan merkitsi, että roomalaiset nostivat miekat juutalaisia vastaan (vrt. Jerusalemin tuho v. 70). Jeesus opetti vihamiehiin kohdistuvasta rakkaudesta (Matt. 5: 38 – 48). Sitten Jeesus osoittaa, että Hänen halutessaan Isä kyllä pitäisi huolta Hänestä. Kaksitoista legioonaa enkeleitä olisi legioonan sotilaiden määrän huomioiden seitsemänkymmentäkaksituhatta enkeliä! Edelleen Jeesus osoittaa, että kyse on pelastushistorian toteutumisesta, mistä ”kirjoitukset” ovat edeltä kertoneet (vrt. Jes. 53: 7 – 10). Nyt opetuslapset pakenivat. Matteuksen mukaan Pietari seurasi Jeesusta ”jonkin matkan päässä”. Evankelista Johannes mainitsee toisen opetuslapsen (Johanneksen?), jonka avulla Pietari pääsi ylipapin pihalle (Joh. 18: 15).

Matteuksen mukaan Jeesus vietiin ylipappi Kaifaksen luo. Markus ja Luukas eivät mainitse ylipapin nimeä, Johanneksen mukaan Jeesus vietiin ensiksi ylipappi Hannaksen luo. Sinne olivat kokoontuneet lainopettajat ja kansan vanhimmat. Me emme tiedä, oliko tämä yöllinen kokous virallinen Jerusalemin temppelin neuvoston kokous vai oliko kyseessä jonkinlainen pienemmän ryhmän toimeenpanema kuulustelu, valmistava kokous. Koko neuvoston koko oli seitsemänkymmentä miestä, olisiko tämä joukko saatu kokoon keskellä yötä?

Pietari seurasi Jeesusta ”jonkin matkan päässä”. Hän halusi nähdä, ”kuinka kaikki päättyisi”. Jeesusta vastaan esitettiin todisteita, jotka pyrkivät esittämään Hänet temppelin tuhoajana. Jumalan temppelin hajottaminen on voitu ottaa siitä puheesta, josta kertoo Markus: ”Kaikki revitään maahan, tänne ei jää kiveä kiven päälle” (Mark. 13: 2; Matt. 24: 2). Toinen mahdollisuus on, että temppelin hajottaminen on otettu siitä yhteydestä, missä evankelista Johannes kertoo temppelin hajottamisesta

ja sen rakentamisesta kolmessa päivässä (vrt. Joh. 2: 18 – 21). Johanneksen evankeliumi kuitenkin toteaa, että tässä yhteydessä temppeli tarkoitti Jeesuksen omaa ruumista, ei Jerusalemin temppeliä. Temppelin rakentaminen uudestaan kolmessa päivässä tarkoitti Jeesuksen ylösnousemusta. Nyt läsnäolijat ymmärsivät temppelillä Jerusalemin temppeliä. Osa juutalaisista ymmärtää, että todellisen messiaan tunnistaa siitä, että hän rakentaa uudelleen Jerusalemin (kolmannen) temppelin.

Ylipappi ”vannotti” Jeesusta vastaamaan kysymykseen, onko Jeesus ”Messias, Jumalan Poika”. Jeesuksen vastaus on samanlainen, kuin Hän antoi Juudakselle (Matt. 26: 25). Se on puolittain myöntävä vastaus. Se vastaa Markuksen evankeliumissa olevaa Jeesuksen vastausta ”olen” (Mark. 14: 62). Jeesus jatkaa vastaustaan kertoen tulevasta korottamisestaan: ”te saatte nähdä ihmisen Pojan istuvan Voiman oikealla puolella ja tulevan taivaan pilvien päällä” (vrt. Dan. 7: 13; Ps. 110: 1). Läsnäolevat tunnistivat Jeesuksen sanonnan merkityksen. Voima tarkoittaa Jumalaa, istuminen Hänen läsnäollessaan merkitsee Jumaluutta. Tuleminen taivaan pilvien päällä tarkoittaa, että Jeesus ei ole tästä maailmasta.

Ylipappi suuttui, repi vaatteensa ja syytti Jeesusta Jumalan herjaamisesta. Vaatteiden repiminen ilmaisi juutalaisuudessa suurta suuttumusta. Vanhan testamentin mukaan Jumalan herjaamisesta oli rangaistuksena kuolema kivittämällä (3. Moos. 24: 16). Vanhassa Kirkossa nähtiin, että repimällä tässä yhteydessä vaatteensa ylimmäinen pappi repi Vanhan testamentin ylimmäisen pappeuden. Matteus ei kerro, että Jeesuksen kasvot peitettiin (vrt. Mark. 14: 65). Siksi Matteuksen teksti tuntuu oudolta, kun pahoinpitelijät sanoivat Jeesukselle, että Hänen pitäisi profetoida, kuka Häntä löi.

Pietarin kolminkertainen Jeesuksen kieltäminen ei ole turhaa toistoa. Juutalaisessa ajattelussa yksityisesti sanottu kielto oli vähemmän vakava kuin julkinen. Välttelevä vastaus ei ole niin vakava kuin tarkka vastaus. Matteus kertoo tässä Pietarin synnin (eron Jumalasta) tapahtuvan asteittain. Ensin Pietari kieltää yksityisesti ja välttelevästi Jeesuksen. Kirkko näkee ensimmäisen palvelustytön olevan ikoni ensimmäistä ihmistä, Adamia, kohtaavasta kiusauksesta, jonka Eeva tuo Adamin mieleen (1. Moos. 3: 6). Seuraavaksi Pietari kieltää Jeesuksen välttelevästi ja julkisesti. Kolmannella kerralla hän todistaa julkisesti ja tarkasti. Silloin kukko lauloi ja herätti Pietarin tajuamaan, mitä hän oli tehnyt. Luukkaan mukaan Jeesuksen katse sai Pietarin ymmärtämään tekonsa (Luuk. 22: 61). Matteus kuvaa Pietarin puhjenneen ”katkeraan itkuun” hänen muistaessaan Jeesuksen ennustaneen tämän. Katumuksen kyöneleet aloittavat Pietarin paluun Jeesuksen luo.

Matteus ei evankeliumissaan enää mainitse Pietaria nimeltä. Meidän on kuitenkin syytä olettaa, että Matteuksen kertoessa opetuslasten ja Jeesuksen kohtaamisesta Galileassa vuorella, Pietari oli siellä läsnä. Tämä käy ilmi tekstin kertoessa yhdestätoista opetuslapsesta (vrt. Matt. 28: 16 – 20). Markuksen evankeliumissa on mielenkiintoinen kohta, kun Jeesuksen haudassa istumassa ollut nuorukainen (enkeli) sanoi naisille: ”Menkää nyt sanomaan hänen opetuslapsilleen, myös Pietarille”. Luukas mainitsee Pietarin nimeltä ylösnousemuksen jälkeen (Luuk. 24: 12). Johannes kertoo, miten Pietari Jeesuksen ylösnousemuksen jälkeen kolmesti todistaa rakastavansa Jeesusta ja näin palaa takaisin Jeesuksen opetuslapseksi (vrt. Joh. 21: 15 – 18).

Aamulla kokoontuivat ylipapit ja kansan vanhimmat. Matteus ei kerro tässä lainopettajista tai fariseuksista. Voisiko tätä pitää Jerusalemin temppelin neuvoston kokouksena, jos yöllä oli vain pienemmän ryhmän kokoontuminen? Kokouksen päätös on tarkka: Jeesus on surmattava. Jeesus luovutettiin roomalaisille viranomaisille. Juutalaisilla ei ollut oikeutta antaa kuolemantuomiota. Oikeus tähän oli roomalaisella maaherralla.

Nyt Matteus mainitsee ensimmäisen kerran maaherra Pilatuksen. Tämä oli maaherrana vuosina 26 – 36. Hänen asemapaikkansa oli merenrannan Kesarea, mutta juutalaisina juhlina hän oli Jerusalemissa tarkkailemassa tilannetta mahdollisten levottomuuksien takia. Varhaisessa kirkossa ajateltiin, että hänen nimensä oli Pilatus ja lisänimi Pontius kertoisi, että hän oli kotoisin Pontoksesta, nykyisen Turkin Mustanmeren rannikolta. Nykyään hänen katsotaan kuuluneen Pontiuksen sukuun ja nimi Pilatus tulisi Rooman armeijasta. Pilum -keihäs oli yksi sotilaan varusteista.